

OECD: Education at a Glance 2017

OECD lancerede den 12. september 2017 den årlige publikation *Education at a Glance (EAG)* for indeværende år, som rummer analyser og statistikker over en række indikatorer for uddannelse i OECD- og partnerlande. Formålet med dette notat er at præsentere centrale nøglefund fra årets udgave af AEG, der relaterer sig til Danmark.

OECD's udvalgte indikatorer leverer viden om det menneskelige og økonomiske, der investeres i uddannelse. Ligesom de ifølge OECD giver indsigt i, hvordan uddannelsessystemer opererer, udvikler sig og bidrager ift. investeringerne. Indikatorerne i *Education at a Glance* er tematisk organiseret og udgør således en ramme for selve publikationen. Dertil inddrages den politiske kontekst samt en fortolkning af datamaterialet. På trods af at indikatorerne er internationalt sammenlignelige, gør OECD opmærksom på, at der kan være forskelle i uddannelsesstrukturer og måden, data indsamles på OECD-landene imellem.

Generalsekretær for OECD, Angel Gurría, skriver i forordet til AEG, at uddannelse er en måde at levere morgendagens visioner på. Derfor fokuserer årets AEG i særdeleshed på interessen for forskellige studieområder og unges karrierevalg. Et helt kapitel er dedikeret til FN's verdensmål (SDG) om uddannelse, og hvor langt OECD-landene er nået for at kunne opfylde målene. Her viser resultaterne fremgang ift. ligestilling mellem kønnene, når det gælder de voksnes deltagelse i formel og uformel uddannelse og læringsforløb. Samtidig skal resultatet sættes op imod, at der inden for landene er store forskelle i ratioen for mænd og kvinder, der generelt deltager i disse uddannelsesprogrammer.

OECD-indikatorerne kan således i år deles op under fire temaer, som udgør de fire kapitler i AEG-publikationen:

- A) The Output of Educational Institutions and the Impact of Learning
- B) Financial and Human Resources invested in Education
- C) Access to Education, Participation and Progression
- D) The Learning Environment and Organisation of Schools

Hovedkonklusionerne fra EAG 2017

- Dimittender fra det naturvidenskabelige felt har nogle af de bedste beskæftigelsestal – det gælder dog ikke alle uddannelser inden for naturvidenskab
- Voksne er generelt bedre uddannede i dag, men der er stadig nogle der bliver ladet tilbage
- De samlede udgifter til videregående uddannelse har overhalet antallet af indskrevne studerende

- Faldende lønindtægter og en aldrende arbejdsstyrke svækker lærerprofessionen
- Grundet færre offentlige investeringer på dagtilbudsområdet, er andelen af børn indskrevet i private institutioner nu højere end inden for grundskole og ungdomsuddannelse
- De almene gymnasiale uddannelser er mere populære end erhvervsuddannelser; 37 % af de 15-19-årige er således indskrevet på almene gymnasiale uddannelser sammenlignet med de 25 % der er indskrevet på erhvervsuddannelser
- Finansiell støtte hjælper med at udligne byrden ved undervisningsafgifter opkrævet af diverse videregående uddannelsesinstitutioner. Således er det mere end 75 % af studerende i Australien, Storbritannien og USA, der har fordel af offentlige lån eller studielegater
- Fri adgang til offentlige eller private videregående uddannelsesinstitutioner findes i mere end halvdel af de lande, som datasættet omfatter. Nationale eller centraliserede eksamener i slutningen af de gymnasiale uddannelser og adgangsgivende eksamener til videregående uddannelser foretaget af de videregående uddannelsesinstitutioner, er de mest anvendte adgangsprocedurer til at påbegynde en videregående uddannelse

Uddannelsessystemets resultater og påvirkningsfaktorer

Kapitel A omhandler de uddannelsesniveauer og uddannelsesområder, som den voksne del af befolkningen i hhv. alderen 25-64 år og 25-34 år har opnået inden for OECD- og partnerlandene (A1). Dertil undersøges det, hvem der forventes at færdiggøre ungdomsuddannelser (A2), og hvem der forventes at færdiggøre videregående uddannelser (A3). Ligesom det undersøges hvorvidt forældres forventninger påvirker deres børn ift. højest gennemførte uddannelsesniveau (A4), og hvorvidt studiepræstationerne får indflydelse, når den studerende træder ind på arbejdsmarkedet (A5) og hvilke lønudsigter de forskellige uddannelser giver (A6). Kapitlet dykker også ned i, hvilke økonomiske incitamenter, der er til at investere i uddannelse (A7) og undersøger også hvilke sociale effekter uddannelse giver (A8). Afslutningsvis opgør kapitlet, hvor mange elever, der faktisk afslutter ungdomsuddannelserne (A9).

Investeringer i uddannelse

Kapitel B har fokus på menneskelige og økonomiske investeringer i uddannelsesinstitutioner. Her undersøges det, hvor mange udgifter der bruger per elev eller studerende (B1), hvor store udgifter OECD-landene har til uddannelsesområdet målt i procent af BNP (B2), hvor mange offentlige og private investeringer der foretages på uddannelsesinstitutioner (B3), og hvad de samlede offentlige udgifter til uddannelse er (B4).

Det undersøges også, hvor meget studerende på videregående uddannelse betaler og hvor meget hjælp de får fra det offentlige (B5). Ligesom der er fokus på, hvordan finansiering af uddannelse fordeler sig på hhv. tjenesteydelser og ressourcer (B6), og hvilke faktorer der påvirker niveauet af udgifter til uddannelse (B7).

Adgang til uddannelse

Kapitel C omhandler adgang, deltagelse og progression i uddannelse, og undersøger dermed hvem der tager en uddannelse (C1), hvordan daginstitutionsområdet fungerer i de forskellige OECD-lande (C2), og hvem der forventes at tage en videregående uddannelse (C3). Derudover fokuserer kapitlet på profilen af internationale studerende (C4), kommer omkring overgangen fra skole til arbejde hos de 15-29-årige (C5) og hvor mange voksne der tager del i en uddannelse eller et læringsforløb (C6).

Uddannelsesmiljø

Kapitel D undersøger læringsmiljøer og organiseringen på skoler ved at opgøre, hvor mange timer elever bruger i et klasseværelse (D1), hvad lærer-elevratioen (og klassestørrelsen) er i OECD-landene (D2). Dertil angives lærernes løn (D3), antallet af timer lærerne underviser (D4) og hvem lærerne er ift. alder og køn (D5).

FN verdensmål om uddannelse

EAG sætter i år også fokus på de af FN fastsatte 17 verdensmål (SDG), hvor det fjerde omhandler uddannelse. Målet er at sikre alle lige adgang til kvalitetsuddannelse og fremme alles muligheder for livslang læring. Med en sådan formulering er alle lande blevet udfordret til at forbedre deres uddannelsessystem, hvilket markerer en overgang til universelle verdensmål modsat tidligere fastsatte mål som Millennium Development Goals og Education for All. I EAG 2017 illustreres de foreløbige resultater ift. at nå verdensmål nr. 4 således:

- OECD- og partnerlandene har haft en succesfuld udvikling hen imod opfyldelsen af det 4. verdensmål inden for skoleinfrastruktur og adgang til grunduddannelse. Men der er fortsat signifikante udfordringer i mange lande ift. at måle læringsudbyttet og lige muligheder (equity)
- Selvom OECD-landene har opnået ligestilling mellem køn inden for adgang til de indledende uddannelsesniveauer, så opstår der store kønsforskelle inden for voksenuddannelse og i læringsudbyttet.

De danske forhold

OECD udgiver i forbindelse med AEG også en række udgivelser om de enkelte OECD-lande. Herunder Danmark:

- I denne står det klart, at sundhed og velfærd er det mest populære uddannelsesfelt i Danmark – både inden for videregående uddannelser og inden for erhvervsuddannelser
- Equity er udbredt i Danmark – lige fra uddannelsessystemet til arbejdsmarkedet. Både ift. beskæftigelsestallene og lønninger på tværs af uddannelsesniveauer
- Få unge danskere er uden beskæftigelse og mange unge studerer fortsat efter de er rundet 25 år
- Ligeledes har Danmark et de bedst udviklede dagtilbud til børn, hvilket skaber positive effekter for forældrenes liv og tillader at de kan tage større del i deres egen fortsatte uddannelse

Uddannelses- og Forskningsministeriet har udgivet et dansk resumé¹ af AEG og holdt resultaterne op imod en dansk kontekst. Her lyder nogle af fundene:

- Den danske gennemsnitsalder for at påbegynde en videregående uddannelse ligger højt på 25 år, mens OECD-gennemsnittet er på 22 år (figur 2.3)
- Andelen af den voksne befolkning der har en videregående uddannelse ligger i Danmark på 38 % (figur 2.1). Hvis målgruppen indskrænkes til den unge voksenalder (de 25-34-årige) så er det 46 % af den danske befolkning, der har en videregående uddannelse holdt op imod et gennemsnit på 43 % for OECD-landene. Med hhv. 47 % og 49 % ligger vores nabolande Sverige og Norge dog over os for denne unge voksenalder (figur 2.2.)
- Beskæftigelsesfrekvensen ligger i Danmark på samme niveau som OECD-gennemsnittet med 83 % for 25-34-årige med en videregående uddannelse. Dog placerer både Norge og Sverige sig bedre med 87%
- Gøres offentlige udgifter til videregående uddannelser op, så ligger Danmark højt med samlede udgifter (inkl. SU) 4,2 % udgifter til videregående uddannelser ud af de samlede offentlige udgifter. Det er over OECD-gennemsnittet på 3,1 %, og samtidig placerer det Danmark, sammen med lande som Norge, Canada og New Zealand som nogle af dem, der har de største offentlige udgifter inden for videregående uddannelser.
- Lærerløningerne er lave holdt op imod andre tilsvarende uddannede fuldtidsansatte. Dette betegnes som en afgørende hindring for at få flere unge til vælge lærerfaget. Samtidig udgøres den nuværende arbejdsstyrke inden for lærerfaget af en stadig ældre generation. I 2015 var det således hver 3. lærer, som var over 50 år gammel inden for det primære og sekundære uddannelsessystem
- Danmark ligger højt ift. at modtage internationale studerende, der udgør 10 % af de studerende på de videregående uddannelser i Danmark. OECD-gennemsnittet ligger på 6 % internationale studerende. Samtidig er andelen af danske studerende, der studerer i udlandet ret lav med kun 2 %, hvor et gennemsnit for OECD-landene ellers ligger på 6 %

¹ <https://ufm.dk/uddannelse-og-institutioner/statistik-og-analyser/uddannelse-i-internationalt-perspektiv/education-at-a-glance-2017-opsummering.pdf>

Reaktioner på AEG

Offentliggørelsen af AEG har naturligt medført en række kommentarer og reaktioner. Bl.a. har generalsekretær i Education International (EI) Fred Van Leeuwen fremhævet følgende i rapporten² fra kapitlet om læreres løn og godtgørelse:

”teachers are the backbone of the education system...the profession is increasingly unattractive to young students...(while) the teaching profession is getting older. Teachers’ salaries are low compared to other similarly educated full-time workers. This is a key obstacle for attracting young people into the profession.” (AEG, side 24)

Årsagen til de lave lønninger skal findes i fastfrysninger og lønreducinger grundet den finansielle krise i 2008, hvilket ikke er blevet udlignet i takt med, at OECD-landene er på vej ud af krisen igen (side 367)

EI refererer desuden til OECD’s statistikker over klassestørrelse og melder, at der blæser nye vinde, når OECD finder at klassestørrelsen har indflydelse på elevers resultater. Fundene viser nemlig, at nogle specifikke elevgrupper så som de ressourcsevage elever godt kan have fordel af mindre klasser (side 350). Samme elevgruppe trækker også nogle andre interessante resultater frem i årets AEG. Ressourcsevage elever har brug for særlig støtte, der tillader dem at være i gang med uddannelse så længe som muligt. Dette omhandler således bl.a. flygtninge, migranter og asylansøgere.

Det konkluderes også, at forældres uddannelsesniveau har langt større indflydelse på, hvorvidt det er muligt at gennemføre en lang videregående uddannelse end faktorer som alder eller køn.

Dertil viser resultater også, at jo mere uddannelse der opnås jo lavere er sandsynligheden for at udvikle en depression (side 138), og trivsel og mental sundhed er ligeledes påvirket af de studerendes oplevelse med uddannelsessystemet.

Ligeledes fremhæves resultater om ligestilling mellem kønnene inden for uddannelse, hvor EI finder det centralt, at trods kvinder oftere færdiggør afsluttende eksamener, så har mænd stadig et forspring i resultater på arbejdsmarkedet ift. ansættelse og løn end kvinder (side 67).

Af reaktioner på dansk grund har både Uddannelses- og Forskningsministeriet (UFM) og Undervisningsministeriet (UVM) udsendt pressemeddelelser i forbindelse med offentliggørelsen af AEG 2017.

UFM påpeger, at OECD-tallene viser længere ventetid for danske unge med en videregående uddannelse, før de kommer i job sammenlignet med andre OECD-lande. Danmark indplacerer sig således på en 20. plads ud af 33 OECD-lande, når det gælder hvor gode landene er til at få de unge med videregående uddannelse i arbejde.

² <https://www.ei-ie.org/en/detail/15346/new-oecd-report-takes-aim-at-teacher-salaries-class-size-and-gender-equality>

Det placerer Danmark under lande som Sverige og Norge og langt under 2. pladsen som Holland indtager. Uddannelses- og forskningsminister Søren Pind udtaler i den forbindelse:

”Det giver stof til eftertanke, at vi i Danmark er dårligere til at få unge i arbejde end mange af de lande, vi normalt sammenligner os med. Det kan der være mange årsager til, men det understreger, hvor vigtigt det er, at vi fokuserer på, om vores uddannelser er indrettet rigtigt.”³

Som reaktion oplistede en række initiativer iværksat fra regeringens side; at køre en forsøgsordning med erhvervskandidater, at udvikle en ny bevillingsmodel til de videregående uddannelser og nedsætte et udvalg der skal undersøge, hvordan fremtidens universitetsuddannelser skal indrettes.

Fra Undervisningsministeriet lyder reaktionen⁴ på AEG, at Danmark kan bryste sig med et af de højeste obligatoriske timetal i folkeskolen på 10.960 timer, men det understreges også at forskellige måder at opgøre disse antal timer på, gør resultatet usikkert. Dertil fremhæver UVM, at danske unge klarer det godt i overgangen fra skole til arbejde, hvor kun 8 % af de 18-24-årige danskere er uden beskæftigelse eller i uddannelse. OECD-gennemsnittet ligger på 15 %.

³ <https://ufm.dk/aktuelt/pressemeddelelser/2017/danske-unge-venter-laengere-pa-job-end-unge-i-andre-oecd-lande>

⁴ <https://uvm.dk/aktuelt/nyheder/uvm/2017/sep/170912-education-at-a-glance-2017>